

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

નાણામંત્રી તરીકે મને ભૂતકાળમાં ૧૫ વખત બજેટ રજૂ કરવાનું સૌભાગ્ય મળ્યું છે. પરંતુ આજનું ૧૬મી વખતનું આ બજેટ અનેક રીતે મહત્વનું છે, કારણ કે આ બજેટ ગુજરાતની સ્વર્ણિમ જયંતી ઉજવણીના વર્ષનું બજેટ છે. સાડા પાંચ કરોડ ગુજરાતીઓની સંકલ્પશક્તિના બળ સાથે હું આ પ્રગતિલક્ષી બજેટ ગૃહ સમક્ષ મૂકી રહ્યો છું.

સ્વર્ણિમ જયંતી વર્ષે હું આ બજેટ લઈને આવ્યો છું, ત્યારે આપણે સૌએ એ વાતની સહર્ષ નોંધ લેવી જોઈએ કે, મહાગુજરાતની ચળવળ, ગુજરાતનું નિર્માણ અને ગુજરાતની આગવી વિકાસયાત્રાને આગળ ધપાવવા માટે ભૂતકાળની બધી જ સરકારોએ કંઈક ને કંઈક યોગદાન આપ્યું છે. છેલ્લા ૧૦ વર્ષમાં ખાસ કરીને ભૂકંપની ભયંકર આપત્તિ પછી ગુજરાતે નવા જોમ અને જુસ્સા સાથે વિકાસની નવી ઊંચાઈઓને પ્રાપ્ત કરી છે. તેમાં ખાસ કરીને માનવ વિકાસ સૂચકાંક ક્ષેત્રે શિક્ષણ, આરોગ્ય, પીવાનું શુદ્ધ પાણી, ગરીબો માટે મકાન, શિક્ષિત અને અશિક્ષિત યુવકોને રોજગારી, મહિલા સશક્તિકરણ, મહિલાઓને વિકાસમાં ભાગીદાર બનાવવાના પ્રયાસ જેવી અનેક બાબતોએ છેવાડાના માનવીના કલ્યાણ બાબતે રાજ્યને ગૌરવ અપાવ્યું છે. રસ્તા હોય, બંદરો હોય, ભવનો હોય, ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ હોય, સ્પેશીયલ ઈકોનોમીક ઝોન હોય, સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન હોય, કોસ્ટલ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરીટી હોય કે પછી અર્બન ડેવલપમેન્ટ ઓથોરીટી હોય, માળખાકીય સુવિધાઓના પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં વિકાસની નવી ઊંચાઈઓનાં સીમાચિહ્નો આપણે પ્રસ્થાપિત કર્યા છે.

જે દિવસે ગુજરાત સ્વતંત્ર રાજ્ય તરીકે સ્થપાયું ત્યારે આ નાનકડું વેપારી રાજ્ય કેવી રીતે પગભર થશે તેવા પ્રશ્નો ઉઠવા પામ્યા હતા. તે જ ગુજરાત આજે ઔદ્યોગિક વિકાસમાં દેશમાં સર્વોત્તમ શિખરે બેઠું છે. એક સમય એવો હતો કે, જ્યારે ગુજરાતીઓ રોજીરોટી માટે દુનિયાભરમાં જતા હતા. આજે ગુજરાતની સ્થિતિ એવી છે કે હિન્દુસ્તાનનું કોઈ રાજ્ય એવું નહિ હોય કે જેના નાગરિકોને ગુજરાતમાં આવીને સુખી જીવન જીવવાનો અવસર ન મળ્યો હોય. સમગ્ર ભારત સામેના અનેક પડકારો જેવા કે, કુપોષણ, બિમારી, ગરીબી, અશિક્ષા આ બધા પડકારોમાંથી ગુજરાતને કેમ બહાર કાઢવું એના માટેનો આપણે એક ભગીરથ પ્રયાસ આદર્યો અને એનાં સુફળ જોવા મળી રહ્યાં છે. વિકાસના ફળ છેવાડાના માનવીને મળે, વિકાસની યાત્રામાં ગામડું પણ શહેર જોડે કદમ મિલાવે, કારખાનાઓ દ્વારા ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓની સાથેસાથે હસ્તકલાઉદ્યોગ દ્વારા ઉત્પાદિત થતી ચીજવસ્તુઓનું મૂલ્ય વૈશ્વિક બજારમાં પ્રસ્થાપિત થાય, માત્ર કૃષિ ઉત્પાદન થાય એવું નહિ પરંતુ વૈજ્ઞાનિક ઢબે બિયારણમાં સુધારો હોય, જમીનમાં સુધારો હોય, કૃષિક્ષેત્રે માળખાકીય સુવિધાઓ હોય, પાણી માટે કૃષિની પ્રાથમિકતા હોય એવા અનેકવિધ નવતર અભિગમને કારણે એક જમાનાનું વેપારી રાજ્ય ગુજરાત ઈરિદિરિ ઔદ્યોગિક રાજ્ય બન્યું અને આયોજનપૂર્વકના પ્રયત્નોને કારણે, હવે ગુજરાત કૃષિ ક્ષેત્રે પણ એની નામના કમાતું થયું.

ગુજરાતની શિક્ષણયાત્રાના ૫૦ વર્ષમાં આ દશકો યાદગાર બની રહેશે. પ્રાથમિક શિક્ષણથી લઈને ઉચ્ચતર શિક્ષણ સુધીની એક હરણફાળ આપણે ભરી છે. દેશ જે ગંભીર સમસ્યાઓની સામે ઝઝૂમતો હોય, તેમાં પણ ગુજરાત આગવી સૂઝથી રસ્તો બતાવવામાં સફળ રહ્યું છે. ગરીબના ઘર સુધી પ્રાથમિક શિક્ષણ પહોંચાડવાની વાત હોય, ગરીબને કુપોષણમાંથી મુક્તિ અપાવવા માટે ફોર્ટીફાઇડ આટાનું અભિયાન હોય, શિશુ મૃત્યુદર અને માતા મૃત્યુ દર ઘટાડવા માટે સફળતાપૂર્વક સાકાર થયેલ ચિંરજીવી યોજના હોય, માત્ર ભારત જ નહિ વિદેશમાં પણ આ યોજનાઓ ઉપકારક પુરવાર થતી જાય છે. કોઈપણ રાજ્યમાં યોજનાઓ, આયોજનો, વિકાસના તબક્કાઓ આ બધાના મૂળમાં મજબૂત અને સુવ્યવસ્થિત અર્થતંત્ર હોવું અનિવાર્ય હોય છે. ગુજરાતનું આર્થિક માળખું, આર્થિક આયોજન અને નાણાકીય શિસ્તે વિકાસ માટે હરણફાળ ભરવા માટેના સાહસપૂર્ણ નિર્ણયો માટે સશક્ત પ્લેટફોર્મ પુરૂ પાડેલ છે.

સ્વરાજ થી સુરાજ્ય સુધીની આ લાંબી મજલમાં અનેક ઉતાર-ચડાવ આવ્યાં છે, પરંતુ ગરીબ માનવી માટે સુરાજ્ય એટલે શું તેની અનુભૂતિ ગુજરાતની જનતાએ તાજેતરમાં ગરીબ કલ્યાણ મેળામાં જોઈ. **ગરીબના Heart સુધી જ નહિ, પણ ગરીબના Heart સુધી પહોંચવામાં સફળ થાય તે સુરાજ્ય.** ગરીબ કલ્યાણ મેળામાં સહાયનો ઘોઘ નહિ પરંતુ સમાજશક્તિનો ઘોઘ પ્રગટ્યો છે. આનાથી તાજેતરમાં ખૂબ જ ટૂંકા ગાળામાં લગભગ ૨૦ લાખ લાભાર્થીઓને આશરે રૂ.૨૭૦૦ કરોડની માતબર રકમના લાભ હાથોહાથ પહોંચાડ્યા છે. એના કરતાં પણ અદકેરી વાત એ છે કે આ ગરીબ કલ્યાણ મેળાએ ગરીબી સામે લડવા માટે બીજાનું વાવેતર કર્યું છે. ગરીબી સામે જીતી શકાય છે તેવા વિશ્વાસનું વાતાવરણ ઊભું થયું છે.

ગુજરાતની સફળતાની શક્તિના મૂળમાં લોકભાગીદારી છે. આપણા આયોજનો, આપણી યોજનાઓ લોકભાગીદારીને પ્રાથમિકતા આપે છે. સ્વર્ણિમ જયંતી પણ વિકાસ માટેનો લોક-મહોત્સવ બની રહે અને સાડા પાંચ કરોડ ગુજરાતીઓને વિકાસની યાત્રામાં ભાગીદાર બનાવે એવો આપણા સૌનો સંકલ્પ છે. આ સભાગૃહમાં જનપ્રતિનિધિ તરીકે રાહબર રહેલ સૌએ સામૂહિક રીતે સંકલ્પ કર્યો છે કે સૌને વિકાસયાત્રાના ભાગીદાર બનાવીશું.

એકવીસમી સદીના બીજા દાયકાનું પહેલું બજેટ રજૂ કરતી વખતે ગુજરાત ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે, કૃષિક્ષેત્રે અને સેવા ક્ષેત્રે સમ્યક વિકાસ કરતું થાય, **Good થી Great તરફની યાત્રાનો આરંભ થાય** અને આપણે આપણા જ જુના રેકોર્ડ તોડીને જનશક્તિના સહયોગથી અકલ્પ્ય ઊંચાઈઓને આંબવાના મનોરથ સાથે હરણફાળ ભરીએ-તેવા વિશ્વાસ સાથે હું આ પ્રજાલક્ષી બજેટ રજૂ કરૂ છું.

**રાજ્યની
વાર્ષિક યોજના**

પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગુજરાતના નાણાકીય આયોજન તરફ નજર કરીએ તો એક વાત ધ્યાનમાં આવે છે કે ૧૯૬૦ થી ૨૦૦૦ સુધીમાં આશરે ૩.૪૩,૭૫૬ કરોડનું આયોજન થયું હતું, જ્યારે એકવીસમી સદીના પ્રથમ દશકામાં ખૂબ મોટી હરણફાળ ભરી ૩.૧,૧૮,૭૬૧ કરોડનું આયોજન પરિપૂર્ણ કર્યું, જે અગાઉના ૪૦ વર્ષમાં થયેલ નાણાકીય આયોજન કરતાં લગભગ ત્રણગણી રકમનું કદ બતાવે છે.

ગુજરાતની સ્થાપના બાદ વર્ષ ૧૯૬૧-૬૨નું પ્રથમ બજેટ તત્કાલિન મુખ્યમંત્રી શ્રી જીવરાજ મહેતા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં વાર્ષિક વિકાસ યોજનાની જોગવાઈ ૩.૩૩.૧૯ કરોડની હતી, વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦માં વાર્ષિક વિકાસ યોજનાનું કદ ૩.૨૩,૫૦૦ કરોડ હતું, જેમાં ૨૫.૫૩ ટકાનો ઘરખમ વધારો કરીને સુવર્ણ જયંતી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ ની વાર્ષિક વિકાસ યોજનાનું કદ ૩.૨૯,૫૦૦ કરોડનું નિયત કરવામાં આવેલ છે.

ત્રીજી પંચવર્ષીય યોજના (વર્ષ ૧૯૬૧-૬૬)માં ૩.૨૩૭ કરોડનું આયોજન હતું, જ્યારે અગીયારમી પંચવર્ષીય યોજના (વર્ષ ૨૦૦૭-૧૨)માં આયોજન ૩.૧,૧૧,૧૧૧ કરોડથી પણ વધુ થવા જઈ રહ્યું છે. આ વિગતો ગુજરાતે આ અડધી સદીમાં સાઘેલા અકલ્પ્ય વિકાસને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ની વાર્ષિક વિકાસ યોજનાની સદરવાર ફાળવણી આ પ્રમાણે છે.

ક્રમ	સદર	જોગવાઈ (રૂ.કરોડમાં)
૧	કૃષિ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ	૨૦૬૨.૮૦
૨	સિંચાઈ અને પૂર નિયંત્રણ	૫૬૭૦.૨૦
૩	સામાન્ય આર્થિક સેવાઓ	૮૯૦.૮૩
૪	ગ્રામીણ વિકાસ	૧૧૩૯.૭૩
૫	પરિવહન (વાહન વ્યવહાર)	૩૧૯૮.૦૦
૬	ઊર્જા	૧૭૫૯.૯૧
૭	ઉદ્યોગ અને ખનિજ	૧૦૪૫.૮૨
૮	સામાજિક સેવાઓ	૧૨૮૯૦.૬૧
૯	વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી	૩૩૪.૦૯
૧૦	ખાસ વિસ્તાર વિકાસ કાર્યક્રમ	૧૪૨.૦૦
૧૧	સંદેશા વ્યવહાર	૩૪૧.૨૦
૧૨	સામાન્ય સેવાઓ	૨૪.૮૧
	કુલ	૨૯૫૦૦.૦૦

**વિકેન્દ્રિત
જિલ્લા
આયોજન**

રાજ્યના છેવાડાના નાના-નાના ગામોમાં પણ આંતરમાળખાકીય સુવિધાઓના ખૂટતા કડીરૂપ પાયાના વિકાસના કામો ઝડપથી હાથ ધરી શકાય તે માટે રાજ્યના તમામ તાલુકાઓમાં વધારે ફંડ ઉપલબ્ધ થાય તે હેતુથી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ના અંદાજપત્રમાં ૩.૪૮૯.૬૦ કરોડની જોગવાઈ સૂચવવામાં આવી

છે, જે ગત વર્ષ કરતા ૬૧.૮૧ ટકા વધારે છે. તે પૈકી ૧૫ ટકા પ્રોત્સાહક ગ્રાન્ટમાં ગત વર્ષ કરતાં ૧૬૦.૭૬ ટકા જેટલો નોંધપાત્ર વધારો સૂચવવામાં આવ્યો છે.

કૃષિ અને સહકાર

કૃષિ અને સહકાર વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૧૭૦૦ કરોડ.

નવી વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી કૃષિક્ષેત્રની ઉત્પાદકતા વધારવાનો અને સિંચાઈ સંસાધનોની અસરકારકતા વધારીને ખેડૂતોની આવક વધારવાનો સરકારનો મુખ્ય અભિગમ છે.

- રાષ્ટ્રીય કૃષિ વીમા યોજના હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૨૩૬.૬૯ કરોડ.
- સમગ્ર દેશનું જેણે ધ્યાન ખેંચ્યું, કૃષિ વૈજ્ઞાનિકો જેના મોંઝાટ વખાણ કરે છે અને ગુજરાતના ખેડૂતોને જેના પર ભરોસો બેઠો છે તેવી સોઈલ હેલ્થ કાર્ડની યોજનાને આગળ ઘપાવવા ૩૦ જેટલી સોઈલ ટેસ્ટીંગ લેબોરેટરી સ્થાપવા અને ખેડૂતોને સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ આપવા માટે જોગવાઈ રૂ.૧૨ કરોડ.
- કૃષિક્ષેત્રે સંશોધનની પ્રક્રિયા આગળ વધારી ગરીબ ખેડૂતોને ટેકનોલોજી તેમજ ઉત્પાદકતાનો લાભ મળે, ખેડૂતો હાઈટેક હોર્ટીકલ્ચર અપનાવતા થાય અને બાગાયતી યોજનાઓ વિકસે તે માટે જોગવાઈ રૂ.૨૫.૫૮ કરોડ.
- કુપોષણ સામેની લડતમાં રાગી એક સશક્ત પેદાશ છે. આદિવાસીઓની આ પરંપરાગત ખેતી છે. તેની ખેતી ટેકનોલોજી અને પેદાશોને એક વ્યાપક આરોગ્યલક્ષી ડ્રજિકોણથી બજાર મળે તે માટે ખાસ જોગવાઈ.
- વિવિધ જળસંચય અને જળસંગ્રહ યોજનાઓ થકી વરસાદના એકે એક ટીપાનો સંગ્રહ કરી લાખો ઘનમીટર વરસાદી પાણી સંગ્રહિત કરવા માટે જોગવાઈ રૂ.૨૯૫ કરોડ.
- ડ્રીપ ઈરીગેશન માટે જંગી જોગવાઈ રૂ.૧૫૦ કરોડ.
- ગુજરાતના પરંપરાગત ડેરી ઉદ્યોગનો વિકાસ થાય તેમજ પશુ આરોગ્યની જાળવણીથી દૂધ ઉત્પાદકતા વધે તે હેતુ માટે જોગવાઈ રૂ.૧૬.૮૬ કરોડ.
- મત્સ્ય બીજનું ઉત્પાદન વધે તેની સાથે મત્સ્ય ઉત્પાદનમાં વધારો થાય તેમ જ જાફરાબાદ તેમજ માંગરોળ ખાતે મત્સ્ય બંદર વિકસાવવા માટે જોગવાઈ રૂ.૨૨.૮૨ કરોડ.
- પ્રો.વૈદનાથન કમિટીની ભલામણ મુજબ પ્રાથમિક કૃષિ મંડળીઓ અને જિલ્લા સહકારી બેંકો માટે જોગવાઈ રૂ.૧૨.૫૦ કરોડ.

જળ સંપત્તિ અને કલ્પસર

જળ સંપત્તિ અને કલ્પસર પ્રભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૧૮૯૫ કરોડ.

જળવિકાસ જનવિકાસની કૂચી છે. આથી જ રાજ્ય સરકારે જળ વ્યવસ્થાપનને અગ્રિમતા આપી છે.

- રાજ્ય સરકારે ચેકડેમ, તળાવો ઊંડા કરવા તેમજ વિવિધ સિંચાઈ યોજનાઓના વિસ્તરણ અને આધુનિકરણથી સર્જેલી જળક્રાંતિ માટે જોગવાઈ રૂ.૫૪૧.૯૯ કરોડ.

- સાબરકાંઠા જિલ્લામાં વાત્રક, માઝમ અને મેશ્વો બંધવિસ્તારમાં, બનાસકાંઠા જિલ્લામાં દાંતીવાડા અને સીપુ બંધવિસ્તારમાં તથા પંચમહાલ જિલ્લાના શહેરા, ગોધરા અને લુણાવાડા તાલુકાના ૭૫ ગામોમાં પાઈપલાઈન નાંખવા તેમજ પાનમ હાઈલેવલ યોજનાના વિસ્તરણ માટે **જોગવાઈ રૂ. ૧૮૦ કરોડ.**
- કચ્છ, સૌરાષ્ટ્ર તથા દક્ષિણ ગુજરાતના વિવિધ વિસ્તારોમાં ક્ષાર નિયંત્રણની કામગીરી માટે **જોગવાઈ રૂ. ૧૫૪.૮૨ કરોડ.**
- દક્ષિણ ગુજરાતના ૯૭૦૦ હેક્ટરના આદિજાતિ વિસ્તારને સિંચાઈની સવલત માટે ઉકાઈ-પૂર્ણા હાઈ લેવલ કેનાલના બાકી કામો માટે **જોગવાઈ રૂ. ૧૨ કરોડ.**
- સહભાગી સિંચાઈમાં ગુજરાતે આવરી લીધેલો ૩,૧૧,૦૦૦ હેક્ટર વિસ્તાર એક આગવો કીર્તિમાન છે. ખેડૂતોની આવી પીયત મંડળીઓને વધુ સક્ષમ કરવા માટે **જોગવાઈ રૂ. ૩૮ કરોડ.**
- ગુજરાતની ઘરતીને નવપલ્લવિત કરનાર સુજલામ્ સુફલામ્ યોજનાના વધારાના સ્ટ્રક્ચરના કામો માટે **જોગવાઈ રૂ. ૬૫.૧૭ કરોડ.**
- સુરત શહેરને પૂરથી રક્ષણ આપવા તેમજ ખાડીઓને રેગ્યુલેટર થકી નિયંત્રિત કરવા માટે **જોગવાઈ રૂ. ૬૫ કરોડ.**
- ભરૂચ જિલ્લાની નર્મદા નદીની આજુબાજુની જમીનોને અને પાણીના સ્ત્રોતોને દરિયાઈ ખારાશ સામે રક્ષણ આપવા ભાડભૂત પાસે **બૈરેજ**નું આયોજન વિચાર્યું છે. આ માટે જરૂરી અભ્યાસો કરવા સાડ **જોગવાઈ રૂ. ૪ કરોડ.**

સરદાર

**સરોવર નર્મદા
યોજના**

સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમ માટેની જોગવાઈ રૂ. ૩૬૨૫ કરોડ.

આ જોગવાઈનો ઉપયોગ અંદાજે રૂ.પાંચ હજાર કરોડનાં આ મુજબના કામોમાં કરવામાં આવશે.

- ઉત્તર ગુજરાતમાં મહેસાણા, પાટણ અને બનાસકાંઠા જિલ્લાના **૬૪૬ ગામોના સાડા ચાર લાખ હેક્ટર વિસ્તારમાં** પીયતની સુવિધા ઊભી કરવા માટે **રૂ. ૧૦૦૦ કરોડ.**
- સૌરાષ્ટ્ર શાખા નહેર ઉપર આધારિત સિંચાઈ વ્યવસ્થા થકી કુલ **પાંચ લાખ હેક્ટર વિસ્તારને પીયતની સુવિધા** મળતી થાય તે હેતુ માટે **રૂ. ૨૯૦૦ કરોડ.**
- કચ્છ વિસ્તારમાં શાખા નહેર તેમજ સંલગ્ન કામો માટે **રૂ. ૯૪૦ કરોડ.**

પાણી પુરવઠા

રાજ્યના તમામ વિસ્તારોમાં શુદ્ધ અને પૂરતું પીવાનું પાણી મળે તેવી વ્યવસ્થા રાજ્ય સરકારે સુનિશ્ચિત કરી છે. પાણી પુરવઠાના માળખાને વધુ વિકસાવવાની અગ્રિમતા સાથે પૂરતું શુદ્ધ પાણી મળી રહે તે માટે પાણી પુરવઠાની યોજનાઓ માટે **જોગવાઈ રૂ. ૧૮૪૯.૨૫ કરોડ.**

પાણી પુરવઠા વિભાગ દ્વારા હાલમાં સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારના જુદા જુદા જિલ્લાઓ અને શહેરો તથા કચ્છ જિલ્લા માટે નર્મદા કેનાલ આધારિત પાણી પુરવઠાની જૂથયોજનાઓ દ્વારા પાણી આપવામાં આવે છે. પાણી પુરવઠાની આ સુવિધાને વધુ નિયમિત અને વિશ્વસનીય કરવા માટે સ્વર્ણમ ગુજરાત સૌરાષ્ટ્ર કચ્છ વોટર ગ્રીડ યોજના માટે માતબર જોગવાઈ રૂ. ૪૨૦૦ કરોડ.

આ યોજના હેઠળ ૪૦૦ કિલોમીટરથી વધારે લંબાઈની બલ્ક પાઈપલાઈનો નાંખવામાં આવશે, જેમાં,

- (૧) ઢાંકી થી રતનપુર (રાજકોટ) સુધીની ૧૫૦ કિલોમીટરની પાઈપલાઈન.
 - (૨) માળીયા શાખા નહેરને સમાંતર ઢાંકી થી માળીયા સુધીની ૧૩૫ કિલોમીટરની પાઈપલાઈન.
 - (૩) વલ્લભીપુર બ્રાન્ચ કેનાલને સમાંતર ઢાંકી થી નાવડા સુધીની ૯૦ કિલોમીટરની પાઈપલાઈન.
 - (૪) માળીયા તથા ઘાંગઘા બ્રાન્ચ કેનાલને જોડતી ૩૦ કિલોમીટરની પાઈપલાઈન.
- નાવડાથી બોટાદ સુધીની હયાત પાણીની વહનક્ષમતા વધારવા ૩૨ કિલોમીટરની પાઈપલાઈન માટે જોગવાઈ રૂ.૧૮૦ કરોડ.
 - જૂનાગઢ જિલ્લા માટે કડીયાળી થી કેસરીયા અને કેસરીયાથી સોનરીયાની બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજિત રૂ.૬૦૦ કરોડના કામો માટે ચાલુ વર્ષમાં જોગવાઈ રૂ.૨૦૦ કરોડ.
 - સાબરકાંઠા જિલ્લામાં ત્રણ શહેરો અને ૬૮૫ ગામોને આવરી લેતી નર્મદા કેનાલ આધારિત પીવાના પાણીની યોજના માટે જોગવાઈ રૂ.૮૦ કરોડ.
 - આદિજાતિ વિસ્તારના ગામોમાં પીવાના પાણીના કામો માટે જોગવાઈ રૂ.૩૦૯.૨૫ કરોડ.
 - સાગરખેડુ વિસ્તારની પાણી પુરવઠા યોજના માટે જોગવાઈ રૂ.૨૮૦ કરોડ.
 - લોકભાગીદારી થકી પાણી સમિતિઓ દ્વારા ૧૫,૪૦૦ ગામોમાં પીવાના પાણીનું આંતરિક વિતરણ કરવા માટે જોગવાઈ રૂ.૧૬૩ કરોડ.

શિક્ષણ

શિક્ષણ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૧૯૦૦ કરોડ.

બદલાતા જતા યુગમાં માનવ સંસાધનનો વિકાસ પ્રગતિનો પાયો છે. વૈશ્વિક સ્પર્ધાના આ યુગમાં ગુજરાતની યુવાશક્તિનો વિકાસ તેને અનુરૂપ થાય તે માટે રાજ્યનું દીર્ઘદ્રષ્ટિપૂર્ણ આયોજન રહ્યું છે અને તેના ભાગરૂપે દુનિયામાં પ્રથમ ફોરેન્સિક સાયન્સ યુનિવર્સિટી, ભારતમાં પહેલી રક્ષાશક્તિ યુનિવર્સિટી, વિશ્વમાં પહેલી ચીલ્ડ્રન યુનિવર્સિટી, નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, પેટ્રો-કેપીટલ એવા ગુજરાતમાં પેટ્રોલીયમ યુનિવર્સિટી, એટલું જ નહિ ડેરી ઉદ્યોગમાં હરણફાળ ભરી રહેલ ગુજરાત હવે કામઘેનુ યુનિવર્સિટી સહિત મરીન એન્જિનિયરીંગ એન્ડ પોર્ટ મેનેજમેન્ટ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી યુનિવર્સિટી અને તાલીમ સંસ્થાઓની વૈવિધ્યપૂર્ણ શ્રંખલા સાથે સજ્જ થઈ રહ્યું છે.

- અંતરિયાળ વિસ્તારોની માધ્યમિક શિક્ષણની જરૂરિયાત સંતોષવા ૫૦૦૦ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ધોરણ-૮ના વર્ગો શરૂ કરવા અને પ્રાથમિક શાળાઓના ૫૦૦૦ ઓરડાઓ બાંધવા માટેની જોગવાઈ રૂ.૧૧૭ કરોડ.

- સર્વ શિક્ષા અભિયાન અને રાજ્ય સરકારના ફાળાથી બાંધવામાં આવતાં ટોઈલેટ, બાઉન્ડરી વોલ, રેઈન વોટર હાર્વેસ્ટીંગ વગેરે સુવિધાઓ માટે **જોગવાઈ રૂ.૭૬.૨૨ કરોડ.**
- સર્વ જનને શિક્ષણ અને શિક્ષણમાં ગુણવત્તા-આ ભગીરથ મનોરથને સિદ્ધ કરવા માટે **ગુણોત્સવ**નું અભિયાન સફળ પુરવાર થયું છે. એ જ રીતે ૧૫ વર્ષથી વધુ વયના રાજ્યના બધા જ નાગરિકોને શિક્ષણનો લાભ મળી રહે તે માટે ઘરે-ઘરે શિક્ષણ પહોંચાડવા **સરસ્વતી યાત્રા** આરંભ કરવાનું નક્કી કર્યું છે. વિદ્યાદાનના ઉત્તમ સેવાકાર્ય માટે ગુજરાતના યુવાનોને ૧૦૦ કલાકના સમયનું દાન કરવા માટે મુખ્યમંત્રીશ્રીએ ટહેલ નાંખી છે અને યુવાશક્તિ દ્વારા **ગુણોત્સવ** અને **સંકલ્પયાત્રા**ને લોકભાગીદારીથી સફળ કરવાનું આયોજન છે. તે માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૩૫ કરોડ.**
- ટેકનોલોજી, કોમ્પ્યુટરનો યુગ, કોમ્પ્યુટર નેટવર્કના વધતા જતા વ્યાપ અને પ્રભાવને કારણે વર્તમાન પેઢીનો વાંચન-લેખનની પ્રવૃત્તિમાં ચિંતાજનક ઘટાડો જોવા મળે છે. સદીઓથી પુસ્તકને ઉત્તમ મિત્ર માનવામાં આવે છે. ગુજરાતની ભાવિ પેઢીને પુસ્તકથી ઉત્તમ મિત્રો સાથે જોડવા માટેનું અભિયાન **વાંચે ગુજરાત** શરૂ કરવાની યોજના છે. ગુજરાતની સુવર્ણ જયંતીએ **વાંચે ગુજરાત** અભિયાન આપનારી પેઢી માટે આશીર્વાદરૂપ પુરવાર થશે. વાંચે ગુજરાત અભિયાન માટે **જોગવાઈ રૂ.૬ કરોડ.**
- વર્ષ ૨૦૦૦-૦૧માં ડિગ્રી એન્જિનિયરીંગની ૮૫૦૧ બેઠકો હતી, જે આજે ૩૨,૭૮૩ થઈ છે, જ્યારે ડિપ્લોમામાં ૨૦૦૦-૦૧માં બેઠકોની સંખ્યા ૧૩,૮૫૫ હતી, જે વધીને ૪૦,૭૬૦ થયેલ છે. આ બેઠકો હજુ પણ વધે તે હેતુથી લોકભાગીદારી યોજના હેઠળ નવી ૧૦ ઈજનેરી કોલેજો અને ૯ પોલિટેકનિક કોલેજો શરૂ કરવા માટે તેમજ ટેકનીકલ કોલેજોના નવા મકાનો, ગ્રંથાલયો, હોસ્ટેલો વગેરે બાંધવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૦૩.૯૬ કરોડ.**
- ૧૪ નવી ઉચ્ચ શિક્ષણની સરકારી કોલેજોના બાંધકામ માટે **જોગવાઈ રૂ.૪૨ કરોડ.**

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ

રાજ્યમાં સામાન્યમાં સામાન્ય અને ગરીબ માણસને ગુણવત્તાસભર તબીબી સહાય મળી રહે, રાજ્ય સરકાર દ્વારા તબીબી સેવાઓ આપતી સંસ્થાઓની એક શ્રૃંખલા અસરકારક રીતે કામ કરતી થાય તેમજ રાજ્યમાં પ્રવર્તતી ડૉક્ટરો તથા પેરામેડીકલ સ્ટાફની તંગી દૂર કરી ઝડપથી વિકસતા જતા તબીબી સેવાના ક્ષેત્રોમાં રોજગારીની વિપુલ તકો ઊભી કરવા રાજ્ય સરકારે સમયબદ્ધ આયોજન તૈયાર કર્યું છે. આ આયોજનને અમલમાં મૂકવા આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ હેઠળ **૫૮.૦૪ ટકાના વિક્રમી વધારા** સાથે **જોગવાઈ રૂ.૧૯૦૦ કરોડ.**

- એશિયાની સૌથી મોટી હોસ્પિટલ સિવિલ હોસ્પિટલના અપગ્રેડેશન માટે તેમજ ૨૦૧૧ ના એકેડેમિક વર્ષમાં પાટણ, ગોત્રી (વડોદરા), સોલા (અમદાવાદ) અને વલસાડ ખાતે ૬૦૦ બેઠકોની નવી પ્રવેશક્ષમતા વધારવા તેમજ સ્વર્ણિમ જયંતી વર્ષમાં ત્રણ નવી મેડીકલ કોલેજો શરૂ કરવા **જોગવાઈ રૂ.૪૫૯.૬૦ કરોડ.**

- **માતૃવંદના** અને **ચિરંજીવી યોજના** થકી સંસ્થાગત પ્રસૂતિનો દર ૯૦ ટકા સુધી લાવવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૪૦.૫૦ કરોડ.**
- સરકારની આરોગ્ય વિષયક સેવાઓ ગુણવત્તાસભર બને તેમજ સામૂહિક આરોગ્ય કેન્દ્રો, પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો, પેટા કેન્દ્રોમાં હયાત સવલતો સુધારવા તેમજ જિલ્લા હોસ્પિટલોમાં પ્રવર્તમાન માળખાને સુધારવા **જોગવાઈ રૂ.૨૮૧.૯૪ કરોડ.**
- સમાજના છેવાડાના નાગરિકને સ્વાસ્થ્ય સેવાઓના ખર્ચ સામે વીમા કવચ પુરૂ પાડતી **રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય વીમા યોજના**નો વ્યાપ ૧૦ જિલ્લાથી વધારી સમગ્ર રાજ્યને આવરી લેવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૪૦.૨૩ કરોડ.**
- આયુર્વેદ તેમજ હોમિયોપેથીક ચિકિત્સા પદ્ધતિનો વ્યાપ વધારવા ગાંધીનગર જિલ્લાના **કોલવડા ખાતે રૂ.૨૫ કરોડના ખર્ચે મોડેલ આયુર્વેદિક કોલેજના બાંધકામ અને વિસ્તરણ અને ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી ખાતે હોમિયોપેથીક મેડીકલ કોલેજ** શરૂ કરવા માટેનું આયોજન.
- અતિ લોકપ્રિય થયેલી **૧૦૮ સેવાઓમાં વધુ ૫૦ એમ્બ્યુલન્સ ઉમેરવા** અને હાલની એમ્બ્યુલન્સની જાળવણી માટે **રૂ.૫૫.૫૦ કરોડ.**

મહિલા અને બાળ વિકાસ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ માટે જોગવાઈ રૂ.૮૯૬.૨૨ કરોડ.

આંગણવાડીના ભૂલકાંઓ, સગર્ભા માતાઓ, કિશોરીઓના સ્વાસ્થ્યની ચિંતા રાજ્ય સરકાર માટે અગ્રિમતા ધરાવે છે. આ માટે **રૂ.૬૯૫.૯૫ કરોડના ખર્ચે** આ મુજબની કામગીરી કરવામાં આવશે.

- સ્વર્ણિમ ગુજરાત અંતર્ગત આંગણવાડીના **૩૩૦૦ નંદધરનું** નિર્માણ.
- સગર્ભા માતાઓ, કિશોરીઓ અને નાના ભૂલકાંઓને કૂપોષણમાંથી બહાર લાવવા માટે **તૈયાર સુખડી, શીરો, ઉપમા અને બાલભોગ** પોષક આહારનું વિતરણ.
- આંગણવાડીના **ચાલીસ લાખ** જેટલા ભૂલકાંઓને નિયમિત રીતે પોષણયુક્ત આહાર આપવાનું આયોજન.

પંચાયત અને ગ્રામ ગૃહ નિર્માણ

પંચાયત અને ગ્રામ ગૃહ નિર્માણ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૭૪૦ કરોડ.

ગુજરાતમાં પરંપરાગત ગામડાં કરતાં મોટા અને શહેરની બરાબરી કરે એવા ગામોની સંખ્યા અને તેમની જનસંખ્યા વધતી જાય છે. આવા સંજોગોમાં, વિકાસના એક એવા મોડેલની જરૂર છે, જેમાં **આત્મા ગામડાનો હોય અને સુવિધા શહેરની હોય.**

- ગુજરાતમાં એવા અનેક તાલુકામથકો છે જ્યાં તાલુકા મુખ્યમથક શહેર નથી. એવા ગામોને પ્રાથમિકતા આપી **રર્બન** યોજનાનો લાભ આપવા **જોગવાઈ રૂ.૧૮૫ કરોડ.**

- ગુજરાતના ગામડા પણ સ્વર્ણિમ જયંતીમાં હરખભેર ભાગ લેવા ઉત્સુક છે. આ ઉજવણીના કારણે વિકાસનું કાયમી કામ થાય તે હેતુથી **સીડ મની યોજના** હેઠળ **જોગવાઈ રૂ.૧૨૦.૨૬ કરોડ.**
- ૦ થી ૨૦ ની કેટેગરીના ગરીબી રેખા નીચેના કુટુંબોને ૧૦૦ ચોરસ વારના મફત પ્લોટ અને ૦ થી ૧૬ કેટેગરીના ગરીબી રેખા નીચેના કુટુંબોને આવાસ આપવા માટેની **જોગવાઈ રૂ.૧૨૭.૫૨ કરોડ.**
- અત્યાર સુધીમાં ૧૩,૫૦૦ ગ્રામ પંચાયતોને આવરી લેતી **ઈ-ગ્રામ વિશ્વ ગ્રામ યોજના** હેઠળ બાકી રહેતા તમામ ગામોને આવરી લેવા માટેની **જોગવાઈ રૂ.૯૬.૨૦ કરોડ.**

ગ્રામ વિકાસ

ગ્રામ વિકાસ પ્રભાગ હેઠળ ૩૪.૬૭ ટકાના વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૯૩૪ કરોડ.

સ્વર્ણિમ જયંતીના વિશેષ કાર્યક્રમ **મિશન મંગલમ્** અંતર્ગત સખી મંડળ અને સ્વસહાય જૂથોના ગરીબ, શોષિત પરિવારોને આર્થિક મદદ મળે, કૌશલ્ય માટે તાલીમ મળે, માર્કેટ જોડાણની સુવિધા મળે તે આ યોજનાનો હેતુ છે. નવા સખી મંડળોની રચનામાં ૭૦ ટકા બી.પી.એલ. સભ્યોનો સમાવેશ કરાશે. **મિશન મંગલમ્** પ્રવૃત્તિઓ માટે **જોગવાઈ રૂ.૯૫ કરોડ.**

- જળસંચય અને સંવર્ધનની પૂરક પ્રવૃત્તિઓના ભાગરૂપે શુષ્ક અને અર્ધશુષ્ક વિસ્તારોમાં ભેજ સંરક્ષણ માટે ચોમાસા પહેલા લાખો **ટેરેસ તલાવડી** બનાવવાનું આયોજન કરેલ છે જેથી ભેજ સંરક્ષણ, પાણીના તળમાં વધારો તથા ખેડૂતોનો અને વન વિસ્તારનો વિકાસ થાય અને પ્રવાસન પ્રવૃત્તિને વેગ મળે.
- નિર્મળ ગુજરાત માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૪૭.૪૨ કરોડ.**
- ઈન્ટિગ્રેટેડ વોટરશેડ મેનેજમેન્ટ પ્રોગ્રામ માટે **જોગવાઈ રૂ.૭૧.૦૮ કરોડ.**
- સંપૂર્ણ સ્વચ્છતા અભિયાન પ્રોજેક્ટ માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૧ કરોડ.**

શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ

શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૩૦૧૫ કરોડ.

ગુજરાતમાં ૪૦ ટકાથી વધુ જનસંખ્યા શહેરી વિસ્તારોમાં વસે છે અને ૫૦ ટકા જનસંખ્યા શહેરો પર નિર્ભર છે, ત્યારે શહેરી ગરીબોને વિકાસનો લાભ મળે, તેમના માટે માળખાકીય સુવિધાઓ ઊભી થાય, ગુજરાતના શહેરોનું માળખાકીય સ્તર ઉત્તરોત્તર ઉત્તમ બને તે હેતુથી **સ્વર્ણિમ ગુજરાત મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના** હેઠળ **કરેલ જોગવાઈ રૂ.૧૧૭૧ કરોડ.**

- રાજ્યના પાંચ મિશન સીટીમાં વિવિધ આંતરમાળખાકીય સુવિધા પૂરી પાડવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૭૭૫ કરોડ.**
- ગરીબ લોકોને સુવિધાયુક્ત આવાસો પૂરા પાડવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૫૦ કરોડ.**

- નિર્મળ શહેર યોજના માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૭૬ કરોડ.**
- વાજપાઈ નગરવિકાસ યોજના માટે **જોગવાઈ રૂ.૫૦ કરોડ.**
- અમદાવાદ અને ગાંધીનગર વચ્ચે મેટ્રો લીંક એક્સપ્રેસ સુવિધા આપવા માટે **મેટ્રોલીંક એક્સપ્રેસ ફોર ગાંધીનગર એન્ડ અમદાવાદ (MEGA)** કંપનીની રચના કરવામાં આવી છે, જે બંને શહેરોને જોડતી મહત્વની ટ્રાન્સપોર્ટ સેવા માટે કાર્યરત રહેશે.

**માર્ગ અને
મકાન**

માર્ગ અને મકાન વિભાગ હેઠળ ૪૧.૦૬ ટકાના જંગી વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૨૯૨૭ કરોડ.

માર્ગ એ માત્ર આવન-જાવન માટેની સુવિધા જ નહિ પરંતુ સમૃદ્ધિનું પ્રવેશદ્વાર બની રહે તેવી રાજ્યની નેમ છે.

- ગુજરાતના જિલ્લા મથકો દેશના અન્ય મહાનગરોની બરાબરી કરી શકે તે રીતે આર્થિક પ્રવૃત્તિથી ઘમઘમતા થયા છે. તેને અનુરૂપ ગુણવત્તાસભર રોડ નેટવર્ક ઊભું કરવા, જિલ્લાઓમાં હયાત માર્ગોની સુધારણા અને વિવિધ પ્રવૃત્તિથી ઘમઘમતા થયેલા ગુજરાતના બંદરો, સ્પેશીયલ ઈકોનોમીક ઝોન અને સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયનને સાંકળતા રોડ નેટવર્ક માટે **જોગવાઈ રૂ.૫૬૩.૭૦ કરોડ.**
- ગુજરાતના અનેક તાલુકા એવા છે, જ્યાં તાલુકાનું મુખ્ય મથક નગરપાલિકા નથી. આવા તાલુકા મુખ્યમથકોને વિકાસપથ જેવા ઉત્તમ રસ્તા ઉપલબ્ધ કરાવવા **સ્વર્ણિમ ઉજવણી વર્ષમાં જોગવાઈ રૂ.૧૫૦ કરોડ.**
- વિકાસની યાત્રામાં ઉમળકાભેર જોડાયેલ આદિવાસી વિસ્તારની પૂર્વ પટ્ટી અને સાગરખેડુ વિસ્તારની પશ્ચિમ પટ્ટી ઉપરાંત છેવાડાના વિસ્તારોને જોડતા ૯ **પ્રગતિપથની** યોજનાના કામો **સ્વર્ણિમ ઉજવણી વર્ષમાં પૂર્ણ કરવા માટે માતબર જોગવાઈ રૂ.૩૫૦ કરોડ.**
- ગ્રામ્ય વિસ્તારોના રસ્તાઓ માટે ખૂબ જ વિસ્તૃત જોગવાઈ સૂચવવામાં આવી છે તેમાં અન્ય યોજનાઓ ઉપરાંત **ખાસ અંગભૂત યોજના** હેઠળ ૧૮૮૨ ગામોના રસ્તાઓની સપાટી સુધારવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૭૯ કરોડ** તથા **કિસાનપથ યોજના** હેઠળ ૨૯૭૨ કિલોમીટરના રસ્તાઓ માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૩૧.૬૨ કરોડ** તથા ડામર સપાટીવાળા ગ્રામ્ય રસ્તાઓનું મજબૂતીકરણ અને સપાટી સુધારણા માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૫૯.૪૦ કરોડ.**
- અતિવૃષ્ટિમાં હાલાકી ભોગવતા ગામોને આવી યાતનાઓથી મુક્ત કરવા બારમાસી રસ્તાઓ પૂરા પાડવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૯૨.૦૬ કરોડ.**
- શહેરી વિસ્તારોમાં વિકાસપથના બાકી રહેતા કામો માટેની **જોગવાઈ રૂ.૬૦ કરોડ.**

**બંદરો અને
વાહન
વ્યવહાર**

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર વિભાગ હેઠળ ૭૧.૮૫ ટકાના જંગી વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૫૨૫ કરોડ.

ભારતના વિકાસ માટે ગુજરાતનો વિકાસ- એ મંત્રને ચરિતાર્થ કરતું ઉત્તમ ઉદાહરણ એટલે ગુજરાતના બંદરોનો ઘમઘમાટ. વૈશ્વિક વ્યાપારના યુગમાં

ભારતના અડધા કરતાં વધારે વિસ્તારને સેવાઓ આપવાનું સૌભાગ્ય ગુજરાતને મળ્યું છે. ગુજરાતના બંદરોના વિકાસ માટે રાજ્ય જે મથામણ કરે છે, પ્રોત્સાહક યોજનાઓ બનાવે છે, તેનો સીધો લાભ ભારતના અર્થતંત્રને મળી રહ્યો છે. બંદરોનો વિકાસ રાષ્ટ્રીય સ્તરે અને વૈશ્વિક સ્તરે અત્યંત અનિવાર્ય બન્યો છે. આ ભગીરથ કાર્યનો મોટો ભાર ગુજરાત જેવા એક નાનકડા રાજ્યે ઉપાડ્યો છે.

વર્તમાન સંદર્ભમાં દરિયાકિનારાની સુરક્ષા પણ મહત્વનો મુદ્દો છે અને ગુજરાત મેરિટાઇમ બોર્ડ તથા ખાનગી ક્ષેત્રના સહભાગીઓ ગુજરાતની સમુદ્રી સગવડો અને સુરક્ષા આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો અનુસારના બને તે માટે પગલાં લઈ રહ્યા છે. શીપ બિલ્ડિંગ જેવા બંદર આધારિત ઉદ્યોગના વિકાસ થકી ગુજરાતના દરિયાકાંઠા વિસ્તારોના લોકોનો અપ્રતિમ વિકાસ થાય એ સ્વપ્ન સાકાર કરવાનો અવસર આવી ગયો છે.

બંદરો આધારિત ઉદ્યોગો વિકસાવવા અને બંદરોની ક્ષમતામાં વધારો કરવા માટે **ગુજરાત મેરિટાઇમ બોર્ડ** ખાનગી રોકાણકારો સાથે સંકલન કરીને **નવા પ્રોજેક્ટ હાથ ધરશે; જેમાં-**

- દહેજ અને ભાવનગર ખાતે કલસ્ટર સ્વરૂપે મરિન શીપ બિલ્ડિંગ પાર્ક માટે રોકાણ **રૂ.૩૪૦૦ કરોડ.**
- હજીરા પોર્ટના વિસ્તરણ માટે રોકાણ **રૂ.૧૫૦૦ કરોડ.**
- દહેજ ખાતે નવા ટર્મિનલ માટે રોકાણ **રૂ.૨૦૦૦ કરોડ.**
- તમામ બંદરો માટેના સર્વગ્રાહી પર્યાવરણ માસ્ટર પ્લાન માટે ખર્ચ **રૂ.૧૨૦ કરોડ.**
- સમુદ્રી સુરક્ષા અને જહાજોની ટ્રાફિક વ્યવસ્થાપન પદ્ધતિ માટે રોકાણ **રૂ.૧૨૫ કરોડ.**

વાહન વ્યવહાર

કાર્યક્ષમ વાહન વ્યવહાર વ્યવસ્થા આધુનિક યુગમાં આર્થિક વિકાસ માટેનું મહત્વનું પરિબળ છે. છેલ્લા એક દાયકામાં ગુજરાતે આ ક્ષેત્રે ટેકનોલોજીના અદ્યતન ઉપયોગ થકી ઘણીબધી પહેલ કરી છે. રાજ્ય સામાન્ય માણસ માટે મોટો બોજ વેઠીને માર્ગ પરિવહન સેવા ચલાવે છે. તેની સાથોસાથ, રાજ્યમાં વાહન વ્યવહાર સલામત અને અસરકારક રીતે ચાલે તે માટેનું નિયંત્રણ પણ કરે છે.

- રાજ્યના અંતરિયાળ ગામોને પણ પરિવહન સેવા મળી રહે તે માટે ૨૦૦૦ નવી બસો માટે સહાય **રૂ.૩૧૧ કરોડ.**
- પબ્લીક પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશીપના આધારે **૨૧ બસસ્ટેશનોનું અપગ્રેડેશન** અને ૫૦ ડેપો ખાતે કોમ્પ્યુટરાઇઝ્ડ ઇન્ટિગ્રેટેડ ડેપો મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમનું અમલીકરણ.
- **વિદ્યાર્થીઓની સુવિધા માટે ૧૨૦૦ નવી ટ્રીપ શરૂ** કરવામાં આવશે.
- માર્ગ સલામતીને ધ્યાને લઈને લોકજાગૃતિ અને તાલીમ માટે **જોગવાઈ રૂ.૯.૮૦ કરોડ.**

- તમામ આર.ટી.ઓ. કચેરીઓ અને લાયસન્સ આપવા માટેની સમગ્ર પદ્ધતિનું કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન કરવા માટે તથા ચેકપોસ્ટોનું કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન અને અપગ્રેડેશન કરવા માટે **જોગવાઈ પડ.૮૦ કરોડ.**

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ હેઠળ ૮૭ ટકાના ધરખમ વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૧૭૩૫ કરોડ.

ગુજરાતનો માથાદીઠ વીજ વપરાશ સરેરાશ રાષ્ટ્રીય વીજ વપરાશ કરતાં બમણો છે. ગુજરાતમાં ઔદ્યોગિક વિકાસની હરણફાળ, સંપૂર્ણપણે અમલી બનેલ જ્યોતિગ્રામ યોજના અને સતત ઊંચા જતાં જીવનધોરણને કારણે, વીજળી જીવનનું અને વિકાસનું અનિવાર્ય અંગ બની છે. ગરીબોના કલ્યાણને વેરેલી ગુજરાત સરકારે સ્વર્ણિમ જયંતી વર્ષમાં ગરીબોના ઝુંપડામાં પ્રકાશ પથરાય તે માટે અંદાજે **પાંચ લાખ ગરીબ પરિવારોને ઘરગથ્થુ વીજજોડાણ** પૂરા પાડવાનું ભગીરથ કાર્ય હાથ ધર્યું છે.

- વીજ ઉત્પાદન ક્ષેત્રે વધુ ૨૦૦૦ મેગાવૉટની ઉત્પાદન ક્ષમતા વધે તે માટે એક-એક હજાર મેગાવૉટની ક્ષમતાના બે નવા ગેસ આધારિત વીજ મથકો સ્થપાશે.
- ૧૯૬૦માં ગુજરાતે ૩૧૫ મેગાવૉટ વીજળીની ક્ષમતા સાથે વિકાસની યાત્રાનો પ્રારંભ કર્યો હતો. ગત ૫૦ વર્ષમાં ૧૧,૭૧૧ મેગાવૉટની વીજ ઉત્પાદનની ક્ષમતા સુધી આપણે પહોંચ્યા છીએ અને આગામી **સુવર્ણ જયંતિ વર્ષમાં વધુ ૩૦ ટકા જેટલો ઐતિહાસિક કુદકો ભરી નવી ૩૫૮૩ મેગાવૉટ વીજળી** ઉત્પાદન વધારવાનો મક્કમ નિર્ધાર છે.
- તાજેતરમાં જ આદિવાસી વિસ્તારમાં મુખ્યમંત્રીશ્રીના હસ્તે સબ-સ્ટેશનનું ઉદ્ઘાટન કરીને ૧૦૦૦ સબ સ્ટેશનોની વીજળી ક્ષેત્રની મહત્વપૂર્ણ માળખાકીય સુવિધા જનતા જનાર્દનનાં ચરણોમાં સમર્પિત કરી છે. ગુજરાતની વિકાસયાત્રામાં પૂર ઝડપે ભાગીદાર બની રહેલ **આદિજાતિ વિસ્તારમાં નવા ૨૧ સબ-સ્ટેશનો અને સાગરખેડુ વિસ્તારમાં નવા ૨૨ સબ-સ્ટેશનો સાથે કુલ ૧૪૦ નવા સબ-સ્ટેશનો સ્થાપવામાં આવશે.**
- હાલમાં રાજ્યમાં ૩૭,૪૧૫ સર્કિટ કિલોમીટરની ટ્રાન્સમીશન લાઈન કાર્યરત છે, તેમાં આગામી એક જ વર્ષમાં **૫૫૫૦ સર્કિટ કિલોમીટર ટ્રાન્સમીશન લાઈન**નો વધારો કરવામાં આવશે, જે ૧૫ ટકા જેટલો નોંધપાત્ર વધારો છે. વીજ પ્રવહન માળખાને સુદૃઢ બનાવવા જેટકો કંપની દ્વારા આગામી વર્ષે આશરે **રૂ.૩૦૦૦ કરોડ**નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.
- સમગ્ર વિશ્વને જ્યારે ગ્લોબલ વોર્મિંગનો ભય સતાવી રહ્યો છે ત્યારે બિનપરંપરાગત ઊર્જામાં વધારો કરવા વધુ ૫૦૦ મેગાવૉટનો ઉમેરો કરીને **કુલ ૨૩૫૦ મેગાવૉટ પવન ઊર્જા સ્થાપિત** કરવાનું આયોજન.
- રાજ્ય સરકારે સૌર ઊર્જા દ્વારા વીજ ઉત્પાદન માટે કુલ ૭૧૬ મેગાવૉટના પ્રોજેક્ટને મંજૂરી આપેલ છે. **કિલન્ટન કલાઈમેન્ટ ઇનિશીયેટીવ્સ** તથા અન્ય રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ડેવલપર્સ દ્વારા **સોલાર પાવર પ્રોજેક્ટ અને સોલાર પાર્ક સ્થાપવા માટે સમજૂતિ કરારો** કરવામાં આવેલ છે.

ઓઈલ અને ગેસ

ગરીબ અને મધ્યમ વર્ગના પરિવારોના રસોઈના બજેટમાં ઘટાડો થાય, તેમને ગેસના બાટલા મેળવવાની ઝંઝટમાંથી મુક્તિ મળે તે હેતુસર સ્વર્ણિમ ગુજરાત વર્ષમાં ગેસ ગ્રીડના માધ્યમથી **બે લાખ ઘરોમાં પાઈપલાઈન દ્વારા ગેસ પહોંચાડવાનું આયોજન છે.**

- **આગામી વર્ષે વધુ ૭૫ સી.એન.જી. સ્ટેશનો સ્થાપવાનું આયોજન છે.**
- ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ હાઈડ્રોકાર્બન દ્વારા કે.જી. ડેવલપમેન્ટ વિકાસ યોજનાના દીનદયાળ- ૧ ના વિકાસ પ્લાનને મંજૂરી મળેલ છે અને **GSPC** એ આગળની કાર્યવાહી શરૂ કરી છે.
- માળખાકીય સુવિધામાં વીજળી અને પાણીની લાઈનો, જીસ્વાન નેટવર્ક અને સ્તાઓની જેમ ગેસ ગ્રીડનું નેટવર્ક એક નોખી ભાત પાડશે. **ગુજરાત ભારતનું એવું પ્રથમ રાજ્ય બનશે જેમાં ખૂણે-ખૂણે ગેસ ગ્રીડનું વિસ્તૃત નેટવર્ક ઉપલબ્ધ હોય.** ગેસના પરિવહન માટે હાલમાં ગુજરાતમાં ૧૫૫૦ કિલોમીટરનું ગેસ ગ્રીડ નેટવર્ક કાર્યરત છે, જેમાં મોટા પાયે વધારો કરવાનું આયોજન છે.

ઉદ્યોગ અને ખાણ

ઉદ્યોગ, ખાણ અને પ્રવાસન હેઠળ ૩૫.૯૬ ટકાના વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૧૨૯૩ કરોડ.

રાજ્યમાં રોજગારી વધારવા માટે ઉદ્યોગો ઝડપથી વિકસે તે જરૂરી છે. આ માટે રાજ્ય સરકારે વર્ષ ૨૦૦૮માં ગુજરાત ખાસ મૂડીરોકાણ પ્રદેશ અધિનિયમ જેવી વૈધાનિક જોગવાઈઓ કરી છે. જે અન્વયે માત્ર એક વર્ષના ટૂંકા ગાળામાં સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન જાહેર કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં-

- ધોલેરા સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન
 - ધી ગુજરાત પેટ્રોલિયમ કેમિકલ અને પેટ્રોકેમિકલ સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન, જિલ્લો ભરૂચ
 - અલિયા બેટ એન્ટરટેઈનમેન્ટ એન્ડ ઈકો ડેવલપમેન્ટ સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન, જિલ્લો ભરૂચ
 - સાંતલપુર સ્પેશીયલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન, જિલ્લો પાટણ
- પછાત અને આદિજાતિ વિસ્તારોમાં યુવાનોને સ્થાનિક રોજગારી મળી શકે તે માટે **૩૦ જી.આઈ.ડી.સી. વસાહતોનો વિકાસ કરવાનું આયોજન.**
 - રાજ્યના અંતરિયાળ વિસ્તારમાં ઔદ્યોગિક વિકાસના કામોને સર્વ પ્રકારની કનેક્ટીવીટી મળે તે માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૭૮.૪૪ કરોડ.**
 - **માનવકલ્યાણ ટુલ કીટ યોજના** થકી બી.પી.એલ. વ્યક્તિઓ માટે રોજગારીની તકોનું આયોજન કરવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૨૯.૫૦ કરોડ.**
 - આપણે ત્યાં કહેવત છે કે ઝાઝા હાથ રળિયામણા. ભારત જેવા દેશમાં સૌથી વધુ માનવબળ છે ત્યાં **mass production ના બદલે production by masses નો મંત્ર ચરિતાર્થ કરવા** લઘુઉદ્યોગ અને મધ્યમકક્ષાના ઉદ્યોગોની એક આખી જાળ રાજ્યના ખૂણે-ખૂણે પથરાય, યુવા પેઢીને વધુમાં

વધુ રોજી મળે તેવા ઉમદા હેતુથી ઉદ્યોગોમાં નવા મૂડીરોકાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે **જોગવાઈ રૂ. ૧૪૪.૪૬ કરોડ.**

- ઉદ્યોગોની માંગને અનુરૂપ સ્થાનિક રોજગારીની તકો ઊભી કરવા માટે જી.આઈ.ડી.સી. એસ્ટેટમાં લોકભાગીદારીથી **૧૦૦ જેટલા સ્કીલ અપગ્રેડેશન સેન્ટર** કાર્યરત કરવાનું આયોજન.
- દિલ્હી-મુંબઈ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ કોરિડોરનો ગુજરાત વધારેમાં વધારે લાભ લે તે માટે ડેડીકેટેડ ફ્રેઈટ કોરિડોરની બંદરો સાથેની કનેક્ટીવિટી માટે આયોજનની કામગીરી હાથ ધરેલ છે.
- ભારતમાં ઔદ્યોગિક અને વ્યવસાયિક ક્ષેત્રે ચાલતી પ્રવૃત્તિઓ માટે ગુજરાત પ્રેરણાનું કેન્દ્ર રહ્યું છે. સાથેસાથે પાટનગર ગાંધીનગરની પણ એક આગવી ઓળખ બને તે આવશ્યક છે. આ બંને હેતુઓ સાકાર કરવા સ્વર્ણિમ જયંતીની યાદગીરીરૂપે ગાંધીનગર ખાતે **રૂ.૧૦૦ કરોડથી વધુ ખર્ચે મહાત્મા મંદિરનું નિર્માણ** કરવામાં આવશે. આગામી વર્ષ માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૨.૬૦ કરોડ.**
- ખનિજ રાજ્યની મહામૂલી સંપત્તિ છે. તેનો સદુપયોગ થાય, પૂરતું વળતર મળે અને તેની મૂલ્યવૃદ્ધિ થાય તેવા વ્યાપક હેતુથી આખીયે વ્યવસ્થાનું આધુનિકરણ કરવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૬૦.૬૭ કરોડ.**

પ્રવાસન અને યાત્રાધામ

ગુજરાત પાસે ગીરના સિંહ, સોમનાથ અને દ્વારકા જેવા યાત્રાધામ અને મહાત્મા ગાંધી જેવી વૈશ્વિક પ્રતિભા હોવા છતાં ગુજરાતનું સ્થાન પ્રવાસનના નકશા પર ન હતું. ગુજરાતીઓ વિશ્વ પ્રવાસીઓ હોવા છતાં પણ ગુજરાત પ્રવાસીઓ માટે આકર્ષણનું કેન્દ્ર ન હતું. ગુજરાત પ્રવાસન ધામ બને તે માટે અદ્ય લાગતું કામ આ સરકારે હાથ ધર્યું છે અને તેના સુફળ પણ આજે જોવા મળી રહ્યા છે.

- અત્યાર સુધી પ્રમાણમાં ઓછા જાણીતા સાપુતારા-ડાંગ વિસ્તારમાં રામાયણ સાથે સંકળાયેલા અનેક પવિત્ર સ્થળો આવેલા છે, જેમ કે, પવનપુત્ર હનુમાનજીનું જન્મ સ્થળ-**અંજનીકુંડ**, માતા અંજનીનું નિવાસસ્થાન - **અંજનીગુફા**, જે સ્થળે માતા શબરી ભગવાન રામની પ્રતિક્ષામાં બોર લઈ રાહ જોતાં હતા તે **ગૌતમ આશ્રમ** અને જ્યાં માતા સીતાજીને સ્નાન કરવા માટે રામબાણના પ્રયોગ થકી ઘરતીમાંથી ઝરણું પેદા થયું તે **ઉનાઈ (હું ન્હાઈ)**. આવા ઐતિહાસિક સ્થળોને સાંકળી પ્રવાસનનો વિકાસ કરવા માટેનો એક સુયોજિત પ્લાન સરકારે તૈયાર કરાવ્યો છે. આ આખી શ્રંખલાને શ્રીલંકાની **રામાટ્રેલ**ની જેમ **રામ-હનુમાન પાવન પથ** તરીકે વિકસાવવા માટે સરકાર કટિબદ્ધ છે, જેના માટે આગામી વર્ષની **જોગવાઈ રૂ.૧૦ કરોડ.**

- ગુજરાત પાસે અનેક બૌદ્ધ પુરાતત્વીય સ્થળો હોવાનું ગૌરવ છે, જેને બુદ્ધિસ્ટ સર્કિટ તરીકે વિકસાવવાનું આયોજન છે. તાજેતરમાં પૂજ્ય દલાઈ લામાની ઉપસ્થિતિમાં અત્યંત સફળતાપૂર્વક યોજાયેલ વિશ્વ બુદ્ધિસ્ટ કોન્ફરન્સને મળેલ અપ્રતિમ પ્રતિસાદને પગલે જૂનાગઢ-ઉપલેટા-કચ્છ-દેવની મોરી-વડનગર-વિસનગર-ભરૂચ બુદ્ધિસ્ટ સર્કિટ વિકસાવવા માટેનું આયોજન.
- વિશિષ્ટ યાત્રાધામો પાલિતાણા, સોમનાથ, દ્વારકા, ડાકોર, અંબાજી, બિંદુ (સિદ્ધેશ્વર) સરોવર તથા ગિરનારના વિકાસ માટે **જોગવાઈ રૂ.૬ કરોડ**.
- એશિયાઈ સિંહ, સિંધુખીણની સંસ્કૃતિના કેન્દ્ર એવા ઘોળાવીરા, યુનેસ્કો દ્વારા અધિકૃત વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ ચાંપાનેરના વિકાસ માટે સઘન પ્રયાસ.
- ભારત એ રાજ્ય પરંપરાનો નહિ પણ સંત પરંપરાનો દેશ છે. ભારત સંતો, મહંતો, ઋષિઓ, આચાર્યોના પુણ્યપ્રતાપે મહાન સંસ્કૃતિનું ઘની છે. ભારતની ભાવી પેઢીને ભારતની મહાન સંત પરંપરાનો સહજ રીતે પરિચય થાય, સંસ્કૃતિનું ગૌરવ થાય અને જીવન મૂલ્યોના પાઠ શીખવા મળે તેવી એક વિરાટ **સંત નગરી** ના નિર્માણની કલ્પના છે, જેમાં ભારતના લઘુસ્વરૂપ હોય તેવા ગઈ પાંચ સદીના દેશભરના ૨૫૦૦ કરતા વધારે સંતો, તેમના ઉપદેશ અને પરંપરાનો તાદ્રશ ચિતાર હોય અને જે દેશભરના યાત્રીઓ માટે એક આધુનિક તીર્થ બની રહે આ માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૦ કરોડ**.

**રમતગમત,
યુવક સેવા
અને
સાંસ્કૃતિક
પ્રવૃત્તિઓ**

રમતગમત, યુવક સેવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓના વિભાગ હેઠળ ૭૬.૨૫ ટકાના જંગી વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૧૯૮.૭૨ કરોડ.

૧લી મે-૨૦૧૦ના સ્વર્ણિમ જયંતીના મેગાઈવેન્ટની દેશ અને દુનિયા નોંધ લે તે પ્રકારનું આયોજન વિચારેલ છે.

જ્યાં વસે ગુજરાતી ત્યાં સદાકાળ ગુજરાત- એ આપણા બધાનો અનુભવ છે. તેથી સ્વાભાવિક રીતે જ સ્વર્ણિમ ગુજરાત વર્ષની ઉજવણી ભૌગોલિક મર્યાદાઓમાં સીમિત ન રહેતાં દેશના અને વિશ્વના ખૂણે-ખૂણે બધા જ મોટા શહેરોમાં આવા કાર્યક્રમ કરવા માટે ગુજરાતી સમાજો ઉત્સાહથી જોડાયા છે, એ ગૌરવપૂર્ણ બાબત છે. સ્વર્ણિમ જયંતીમાં નાગરિકો સંકલ્પ લે અને રાજ્ય માટે કંઈક કરી છુટવાની નેમ સાથે આગળ વધે એવો ઉમદા અભિગમ સમાજજીવનમાં પહેલીવાર પ્રગટ્યો છે. શહેરી વિસ્તારોની સ્વર્ણિમ યાત્રાને અભૂતપૂર્વ સફળતા મળી છે અને ગામડાઓમાં સ્વર્ણિમ સંકલ્પ લેવા માટેની પ્રેરણા આપી રહેલ છે.

ગુજરાતની યુવાશક્તિને, તેના સામર્થ્યને અને મહત્વાકાંક્ષાને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે સ્વર્ણિમ જયંતીથી રૂડો બીજો અવસર ન હોઈ શકે. યુવા પ્રતિભા ખીલી ઉઠે તે માટે રમત-ગમત ક્ષેત્રે ગુજરાતની એક આગવી ઓળખ ઊભી થાય તેવા લાંબાગાળાના સ્વપ્નને સાકાર કરવા **ખેલમહાકુંભ-૨૦૧૦**નું આયોજન વિચારેલ છે.

**અનુસૂચિત
જનજાતિ
કલ્યાણ**

અનુસૂચિત જનજાતિ કલ્યાણના કાર્યક્રમો હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૪૧૦૩.૯૫ કરોડ.

અંબાજી થી ઉમરગામ સુધી વિસ્તરેલ ગુજરાતની પૂર્વ પટ્ટીના આદિવાસી વિસ્તારમાં અનુસૂચિત જનજાતિના નાગરિકોના કલ્યાણ માટે રાજ્ય સરકારે મહત્વની **વનબંધુ યોજના** અમલમાં મૂકેલ છે. આ યોજના હેઠળ થઈ રહેલ કામગીરીના સુફળ હવે દેખાવા માંડ્યા છે.

- વનબંધુ કલ્યાણ યોજનાની જોગવાઈ જુદા-જુદા વિભાગો હેઠળ કરવામાં આવે છે. આ યોજના અંતર્ગત વિકાસ માટેના ૧૦ મુદ્દા જેવા કે રોજગારી, શિક્ષણ, આરોગ્ય, પાઈપલાઈનથી પાણી, સિંચાઈની સુવિધા, બારમાસી રસ્તાઓ, વીજળીકરણ અને શહેરી વિકાસ જેવી કામગીરીને અગ્રતા અપાઈ છે.
- અન્ય રાજ્યોને અડીને આવેલ ૩૮૫ ગામોના ચોવીસ હજાર જેટલા અતિ પછાત આદિમ જૂથ કુટુંબોને પાયાની સગવડો માટે **જોગવાઈ રૂ.૨૭.૬૭ કરોડ.**
- એકલવ્ય નિવાસી શાળાઓ, કન્યા શાળાઓના બાંધકામ માટે **જોગવાઈ રૂ.૨૯ કરોડ.**
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં પ્રાથમિક શિક્ષકો તેમજ વિદ્યાર્થીઓની હાજરી સુધારવા માટે બાયોમેટ્રીક સિસ્ટમ માટે **જોગવાઈ રૂ.૨૭ કરોડ.**
- આદિવાસી ક્ષેત્રોમાં સરકાર સંચાલિત ૧૪ છાત્રાલયો અને ૩ આદર્શ નિવાસી શાળાઓના બાંધકામ માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૨.૫૯ કરોડ.**
- સીકલસેલ એનીમીયા નામના ગંભીર રોગ માટે ઘનિષ્ઠ સ્ક્રીનીંગ કરી મદદરૂપ થવાનું આયોજન.

**અનુસૂચિત
જાતિ કલ્યાણ**

ગુજરાતમાં અનુસૂચિત જાતિના વિકાસના એક નવા યુગના મંડાણ થયા છે. જેને અનુલક્ષીને **જોગવાઈ રૂ.૧૩૩૧.૮૦ કરોડ.**

- જામનગર ખાતે સરકારી કન્યા છાત્રાલય અને રાજકોટ ખાતે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ હોસ્ટેલનું બાંધકામ કરવામાં આવશે.
- બેરોજગાર યુવક/યુવતીઓને નોકરીની તકો પૂરી પાડવા માટે હાઈસ્કીલ તાલીમ આપવામાં આવશે.
- ગ્રાન્ટેડ આશ્રમશાળાઓમાં આશ્રમશાળા દીઠ બે-બે કોમ્પ્યુટર આપવામાં આવશે.

**વિકસતી
જાતિ કલ્યાણ**

વિકસતી જાતિ કલ્યાણ યોજના માટે જોગવાઈ રૂ.૩૧૦ કરોડ.

- જુનાગઢ અને પોરબંદર ખાતે છાત્રાલયોના અને રાજકોટ ખાતે નિવાસી શાળાના મકાનના બાંધકામ માટે **જોગવાઈ રૂ.૩.૩૦ કરોડ.**
- સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગો, આર્થિક રીતે પછાતવર્ગો અને વિચરતી વિમુક્ત જાતિઓના અંદાજીત અડતાલીસ લાખ વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ અને ગણવેશ આપવામાં આવશે. **જોગવાઈ રૂ.૧૨૦ કરોડ.**

સમાજ સુરક્ષા

સંભાળ અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળકો, નિરાધાર મહિલાઓ, વિકલાંગો, વયોવૃદ્ધ વ્યક્તિઓ અને અન્ય નબળા વર્ગોના વિકાસ માટે રૂ.૧૨૦ કરોડનો વધારો કરી **જોગવાઈ રૂ.૨૩૫ કરોડ.**

- વૃદ્ધોના કલ્યાણ માટેની **વયવંદના તથા અન્ય યોજનાઓ માટે જોગવાઈ રૂ.૧૫૮.૬૨ કરોડ.**
- પરિષ્ઠ નાગરિકોના હક્કોના રક્ષણ માટે જિલ્લાઓમાં ટ્રિબ્યુનલ અને એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ ઊભી કરાશે.

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી વિભાગ હેઠળ ૬૦ ટકાના વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૨૦૦ કરોડ.

આગામી સમય જ્ઞાનપ્રેરિત તાકાતનો બની રહેશે, જેમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું યોગદાન મહત્વનું બનશે. રાજ્ય સરકારે આ ક્ષેત્રને કેન્દ્રસ્થાને મૂકી સાયન્સ સીટીમાં વિશિષ્ટ સવલતો ઊભી કરી છે. તાજેતરમાં ચીલ્ડ્રન સાયન્સ કોંગ્રેસ માટે રાજ્યની પસંદગી એ ગુજરાતની આ ક્ષેત્રે વિશિષ્ટ સ્વીકૃતિનું પ્રતીક છે. વર્ષ ૨૦૦૮માં ગુજરાત રાજ્યના વિવિધ વિભાગો કે એકમોને **જાહેર વહીવટમાં ટેકનોલોજીના ઉત્કૃષ્ટ ઉપયોગ માટે ૧૩ જેટલા વિવિધ સંસ્થાઓના એવોર્ડ** મળેલ છે.

- જીસ્વાનના બીજા ચરણ માટે **જોગવાઈ રૂ. ૩૮.૪૩ કરોડ.**
- સાયન્સ સીટી અમદાવાદ ખાતે નવા ચાર પેવેલીયનની સ્થાપના માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૨ કરોડ.**
- ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સીસ્મોલોજીકલ રીસર્ચ દ્વારા ભૂગર્ભની હિલચાલની માહિતી માટે સાધનોની ખરીદી તથા અન્ય કામો માટે **જોગવાઈ રૂ.૨૧.૬૭ કરોડ.**
- ગુજરાત બાયોટેકનોલોજી મિશન અને બાયોટેકનોલોજી વેન્યર ફંડને સુદ્ધ બનાવવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૪.૧૫ કરોડ.**

માહિતી અને પ્રસારણ

માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૫૦ કરોડ.

અમારે મન માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ એ નાગરિક સશક્તિકરણનું કાર્ય છે. લોકશાહીમાં નાગરિકને તેના લાભ અને હિતની વાતો જાણવાનો પૂરતો અવસર મળે, સરકારી યોજનાઓનો લાભ લેવાની સુવિધા વધે તે માટે તથા કલ્યાણલક્ષી યોજનાઓ અને લાભાર્થી એવા નાગરિકો વચ્ચે જીવંત સંપર્ક જળવાઈ રહે તે જરૂરી હોય છે. માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ આધુનિક ટેકનોલોજીના માધ્યમથી, સમર્પિત માનવબળથી, આધુનિક પ્રચાર અને પ્રસારના માધ્યમોથી નાગરિકો સુધી સીધો સંવાદ પ્રસ્થાપિત કરી શકે તે માટે રાજ્ય સરકાર કાર્યરત છે.

મહેસૂલ

મહેસૂલ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૪૪૭ કરોડ.

કોઈપણ રાજ્યવ્યવસ્થામાં આપત્તિ વ્યવસ્થાપન તેમજ પાયાના કાર્યો થકી રાજ્યની તિજોરીની આવક તથા સમગ્ર રાજ્ય વ્યવસ્થાની કાર્યો તરીકે મહેસૂલ વિભાગ કામ કરે છે. આ વિભાગની સેવાઓ અને નિયંત્રણ છેક ગ્રામ્ય વિસ્તાર સુધી વિસ્તરેલા છે. પૂર, ઘરતીકંપ, મહામારી જેવી કટોકટીની પરિસ્થિતિમાં આ વિભાગ આપત્તિ વ્યવસ્થાપન થકી સેવા આપે છે. સામાન્યમાં સામાન્ય માણસને પણ સ્પર્શતી આ વિભાગની સેવાઓ પારદર્શક તેમજ સક્ષમ બની રહે તે માટે રાજ્ય સરકાર કટિબદ્ધ છે. છેલ્લા એક દશકામાં આ દિશામાં સરલીકરણથી માંડીને ટેકનોલોજીના ઉપયોગ સુધીની અનેક કાર્યવાહી રાજ્ય સરકારે કરી છે.

- ડીજિટલ ગ્રાઉન્ડ પોઝીશનિંગ સીસ્ટમ અને સેટેલાઈટ ઇમેજરી દ્વારા સમગ્ર રાજ્યની જમીનનો રી-સર્વે કરવાના અત્યંત મહત્વાકાંક્ષી અભિયાન માટે **જોગવાઈ રૂ.૩૬.૧૩ કરોડ.**
- પાયાના સ્તરની મહેસૂલી કામગીરી વધુ સુદૃઢ કરવા માટે અલગ સંવર્ગ માટે પ્રથમવાર ૧૮૦૦ તલાટીની ભરતી કરવામાં આવશે.
- શહેરી વિસ્તારની જનતાને ઝડપથી પ્રોપર્ટી કાર્ડ મળી રહે તે માટેનું આયોજન.

ગૃહ

ગૃહ વિભાગ માટે જોગવાઈ રૂ.૪૭૦ કરોડ.

નાગરિકો તેમના અધિકારો તેમજ સંપત્તિ સ્વતંત્રતાથી અને નિર્ભયતાપૂર્વક ભોગવી શકે તે માટે તેમજ પ્રવર્તમાન સમયમાં વિસ્તરી રહેલા આતંકવાદના ઓછાયાને ડામવા સક્ષમ ગૃહ વિભાગ પાયાની જરૂરિયાત છે. રાજ્યના ગૃહ વિભાગે આર્થિક ગુનાઓની સમસ્યા સામે ઝઝૂમવાનું હોય છે. તેની સાથોસાથ સરહદ પારથી આવતો આતંકવાદ પણ ગુજરાત અને દેશ માટે મોટો પડકાર બની રહે છે. આવા વિપરીત વાતાવરણમાં પણ છેલ્લા એક દશકામાં ગુનાખોરીના પ્રમાણને સતત ઘટાડતા રહીને રાજ્યના ગૃહ વિભાગે પ્રસંશનીય કામગીરી કરી છે.

- ગૃહ વિભાગ અને પોલીસ, જેલ, ન્યાય સહાયક વિજ્ઞાનની કચેરીઓને જોડતું સોફ્ટવેર તૈયાર કરવામાં આવી રહેલ છે, જેથી **રાજ્યના નાગરિકો ઓન લાઈન ફરિયાદો નોંધાવી શકશે** અને તેની છેલ્લામાં છેલ્લી માહિતી જાણી શકાશે. **જોગવાઈ રૂ.૪૦ કરોડ.**
- રાજ્યમાં નવા પોલીસ સ્ટેશનો, નવી પોલીસ ચોકીઓ અને આઉટ પોસ્ટ ખોલવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૫.૭૪ કરોડ.**
- દરિયાઈ તેમજ સરહદી જિલ્લાઓમાં આધુનિક હથિયાર અને ટેકનોલોજી થી સુસજ્જ **Quick Response Team** અને બોમ્બ ડિટેક્શન અને ડીસ્પોઝલ સ્કવોડ ઊભી કરવા માટે **જોગવાઈ રૂ.૪૪.૫૧ કરોડ**

- ચેતક કમાન્ડોને એનએસજી ધોરણે અદ્યતન તાલીમ આપવા અને નવું કમાન્ડો તાલીમ કેન્દ્ર શરૂ કરવા **જોગવાઈ ૩.૭.૯૦ કરોડ.**
- ગુજરાતે રક્ષાશક્તિ યુનિવર્સિટી અને ફોરેન્સિક સાયન્સ યુનિવર્સિટીનું નિર્માણ કરીને સુરક્ષાકર્મીઓને ઉત્તમ પ્રકારનું પ્રશિક્ષણ મળે તે દિશામાં આગવી પહેલ કરી છે. માત્ર ગુજરાત જ નહિ પરંતુ દેશના અન્ય રાજ્યોના પોલીસતંત્રમાં નાગરિક સુરક્ષા ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ થાય, દેશની આંતરીક સુરક્ષા માટે ઊભા થતાં સંકટોનો સામનો કરવા માટે યોગ્ય સામર્થ્ય પેદા થાય તે અર્થે તાલીમ-આ બધા માટેની કુલ **જોગવાઈ ૩.૪૩ કરોડ.**
- રાજ્યમાં મહિલાઓને સુરક્ષા પુરી પાડવા **૧૨ નવા મહિલા પોલીસ સ્ટેશન શરૂ** કરવામાં આવશે.
- ૪૨ નવી વિભાગીય પોલીસ કચેરીઓ શરૂ કરવા અને ૪૩ પોલીસ સ્ટેશનને અપગ્રેડ કરવાનું આયોજન.
- સરદાર સરોવર બંધ, નહેરો, સાધન-સામગ્રી સહિતની મિલકતોની સુરક્ષા માટે **નવી નર્મદા બટાલીયન** ઊભી કરવામાં આવશે.
- ત્રણ નવી **ઈન્ડિયા રીઝર્વ બટાલીયન (આઈ.આર.બી.)** ઊભી કરવા તથા મૂળભૂત સુવિધાઓ માટે **જોગવાઈ ૩.૧૪૯.૨૩ કરોડ.**
- રાજ્યના પોલીસ તંત્રના આધુનિકરણ તેમજ તેને આધુનિક શસ્ત્રો, સરંજામ અને દારૂગોળાથી સુસજ્જ કરવા માટે **જોગવાઈ ૩.૧૭૨.૬૦ કરોડ.**
- સરહદી વિસ્તાર વિકાસ કાર્યક્રમ માટે **જોગવાઈ ૩.૩૨ કરોડ.**
- જેલોના આધુનિકરણ તેમજ નવા બાંધકામ માટે **જોગવાઈ ૩.૨૨.૯૩ કરોડ.**

ન્યાયતંત્ર

ન્યાયતંત્ર વિભાગ હેઠળ ૧૭૩.૭૫ ટકાના વિક્રમી વધારા સાથે જોગવાઈ ૩.૪૨૫ કરોડ.

લોકજીભે એક બાબત પ્રસ્થાપિત થયેલ છે કે ન્યાયનો વિલંબ એ ન્યાયને નકારવા બરાબર છે. લોકતંત્ર અને માનવ અધિકારને વરેલા ભારત જેવા દેશમાં ગરીબમાં ગરીબ, શોષિત, પીડિત, વંચિતને ઓછામાં ઓછા ખર્ચે ઝડપી ન્યાય મળે તે જરૂરી છે. ભારત આઝાદ થયું ત્યારથી અટવાઈ પડેલા આ સ્વપ્નને સાકાર કરવાનું કપરું કામ ગુજરાતે હાથ ધરેલ છે. ગુજરાતનું સ્વર્ણિમ જયંતી વર્ષ ઇતિહાસમાં એ બાબતે યાદ કરાય કે રાજ્યે તેના બધા જ પડતર કેસોનો ઝડપી નિકાલ કર્યો અને નવા ઉમેરાતા કેસો જે તે વર્ષમાં જ બોર્ડ ઉપર આવે. આ ભગીરથ કાર્યને પૂર્ણ કરવા માટે **હંગામી તેમજ કાયમી ૭૦૦ નવી કોર્ટોનું આયોજન** કરેલ છે.

આ ઉપરાંત, **લાંચરૂઝત ધારા હેઠળના કેસો માટે ૭, એટ્રોસિટી માટે ૬, ગુજરાત ઇલેક્ટ્રીસિટી બોર્ડની વસૂલાત માટેના કેસોની ૨૫, ચેક રીટર્ન કેસોની ૧૨, ફેમિલી કોર્ટ માટેની ૧૫ અદાલતો શરૂ કરવાનું આયોજન છે.**

- જે તાલુકાઓમાં જ્યુડીશીયલ ફર્સ્ટ ક્લાસ મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત નથી તેવા **૪૫ તાલુકાઓમાં નવી તાલુકા કક્ષાની અદાલતો** શરૂ કરવાનું આયોજન છે. મને એ વાત જણાવતાં આનંદ થાય છે કે **આ કોર્ટોની સ્થાપના પછી કોઈ તાલુકો અદાલત વિનાનો રહેશે નહિ.**
- તમામ કોર્ટોના કામને પહોંચી વળવા **આસીસ્ટન્ટ પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરની નવી ૩૭૫ જગ્યાઓ** મંજૂર કરવાનું આયોજન.

વન અને પર્યાવરણ

વન અને પર્યાવરણ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૪૧૨ કરોડ.

ગુજરાતનો બત્રી વિસ્તાર વણવપરાયેલી જણસ જેવો છે. આ વિસ્તારને ઘાસ ઉગાડવા માટે અસરકારક રીતે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે તો ગુજરાત પોતાના પશુપાલનના વિકાસને નવું બળ પૂરૂ પાડવા ઉપરાંત અન્ય રાજ્યોની જરૂરિયાતને પણ સંતોષી શકે તેમ છે. આ બાબત ધ્યાને લઈને બત્રી વિસ્તારમાં ૩૦૦૦ હેક્ટરમાં ઘાસ ઉછેરવા માટેના વિશેષ પ્રયત્નો માટે **જોગવાઈ રૂ.૮ કરોડ.**

વનબંધુ યોજના હેઠળ આદિવાસીઓની આવકમાં વધારો થાય તે માટે **ઈકો વિકાસ સમિતિ** તથા એફ.ડી.એ. સંસ્થાઓને મજબૂત કરવાનું અને રક્ષિત જંગલોમાંથી તેમને રોજીરોટી મળી રહે તે માટેનું આયોજન.

ગુજરાતના સિંહ ગુજરાતના ગૌરવનું પ્રતીક છે. સિંહના સંરક્ષણને પ્રથમ અગ્રિમતા આપતાં અભયારણ્ય તથા બહારના પેરીફેરી વિસ્તારોમાં સંચાર તથા મોનીટરીંગ વ્યવહારમાં આધુનિકરણ કરવામાં આવશે. **જોગવાઈ રૂ.૮.૯૩ કરોડ.**

પર્યાવરણની દ્રષ્ટિએ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ ચેરના વૃક્ષોનું વધુ બાર હજાર હેક્ટરમાં વાવેતર કરવામાં આવશે, જે વૈશ્વિક કક્ષાએ નોંધપાત્ર સિદ્ધિ ગણાશે.

- વિકાસના પ્રોજેક્ટને સમયસર કાર્યરત કરવા માટે **ગુજરાત એનવાયરોમેન્ટલ મેનેજમેન્ટ ઈન્સ્ટીટ્યુટ (ગેમી)** ને સંપૂર્ણ કાર્યરત કરવાનું આયોજન.

ક્લાઈમેટ ચેઈન્જ

ક્લાઈમેટ ચેઈન્જ વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૧૦૦ કરોડ.

વિકાસ અને પર્યાવરણ વચ્ચે સંતુલન જાળવવા માટે સરકારે **ક્લાઈમેટ ચેઈન્જ** નામના નવા વિભાગની રચના કરવાનું ઐતિહાસિક પગલું લીધું છે.

- સંશોધન, વિકાસ તથા ગ્રીન ટેકનોલોજીના વ્યવસાયીકરણ માટે **ક્લાઈમેટ ચેઈન્જ ટ્રસ્ટ ફંડ**ની રચના કરવાનું સૂચવવામાં આવેલ છે, જે **સમગ્ર દેશમાં પ્રથમ** હશે. આ માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૦ કરોડ.**
- કૃષિ, આરોગ્ય, દરિયાઈ વિસ્તારો વગેરેમાં ક્લાઈમેન્ટ ચેઈન્જની અસરોનો અભ્યાસ કરવાનું સૂચવાયેલ છે તથા ખ્યાતનામ રાષ્ટ્રીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓના સંકલનમાં કાર્બન ફૂટ પ્રિન્ટ તૈયાર કરવાનું આયોજન છે.
- ચોક્કસ વિસ્તારોને કાર્બન ન્યુટ્રલ બનાવવા માટે, ગાંધીનગરને સોલર સીટીને અનુરૂપ સુવિધા માટે, ગ્રીન પ્રોજેક્ટ અને ક્લાઈમેન્ટ ચેઈન્જ બાબતે જનજાગૃતિ કેળવવાના કાર્યક્રમો અને પ્રચાર-પ્રસાર માટે **જોગવાઈ રૂ.૧૯.૨૫ કરોડ.**

શ્રમ અને રોજગાર

શ્રમ અને રોજગાર વિભાગ હેઠળ ૬૮ ટકાના માતબર વધારા સાથે જોગવાઈ રૂ.૨૦૦ કરોડ.

વધુમાં વધુ લોકોને રોજગારી આપવામાં ગુજરાત વર્ષોથી પ્રથમ ક્રમે રહ્યું છે. સાથેસાથે ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે માનવદિનનો વ્યય ઓછામાં ઓછો રાખવામાં પણ ગુજરાત સમગ્ર દેશમાં પ્રથમ છે.

- ગુજરાતના યુવાનોને રોજગારી પ્રાપ્ત થાય તે વિચારને કેન્દ્રસ્થાને રાખીને દસ હજાર કે તેથી વધુ વસ્તી ધરાવતા ૯૦૦ જેટલા ગામો સુધી સ્પર્ધાત્મક ગુજરાત ગ્રામ્ય કૌશલ્યવર્ધન કેન્દ્ર યોજના અંતર્ગત ૧૫૦ જેટલા વીલેજ કલસ્ટર તાલીમ કેન્દ્ર દ્વારા એક લાખ યુવાનોને કૌશલ્ય તાલીમ આપવા માટે જોગવાઈ રૂ.૨૪ કરોડ.
- અસંગઠિત ક્ષેત્ર અને કુટિર ઉદ્યોગને અનુરૂપ વ્યવસાયોમાં તાલીમ આપવા આઈ.ટી.આઈ. ના કેમ્પસમાં કુટિર મંદિર માટે જોગવાઈ રૂ.૧૦.૫૯ કરોડ.
- ૧૦ નવી આઈ.ટી.આઈ. નું આયોજન.

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતો

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહક બાબતોના વિભાગ હેઠળ જોગવાઈ રૂ.૧૭૩.૮૧ કરોડ.

પૂજ્ય મહાત્મા ગાંધી કહેતા કે છેવાડાના માનવીની સારસંભાળ લેવી. પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય કહેતા કે સેવા કરવી તો દરિદ્રનારાયણની. આપણા શાસ્ત્રો અન્નમ બ્રહ્મ કહે છે. ગરીબની આંતરડી ઠરે તેનાથી મોટું કોઈ સત્કર્મ ન હોઈ શકે. એકેય દરિદ્રનારાયણ ભૂખ્યા ન રહે અને સૌને પોષક આહાર મળી રહે તે માટે ગુજરાત સરકાર પ્રતિબદ્ધ છે. ભયંકર મોંઘવારીના મારથી ગરીબોને બચાવવા સરકારે ખૂબ મોટો ભાર ઝીલ્યો છે. ગમે તેવા કપરા સમયમાં પણ ગરીબના ઘરમાં ચૂલો સળગે તે માટે વચનબદ્ધ રાજ્ય સરકારે ઘઉં અને ચોખા માટે રૂ.૧૩૩ કરોડ જેટલો મોટો બોજ વહન કર્યો છે. સાથે જ સરકારે ગરીબોને આપવામાં આવતા ખાદ્યપદાર્થોની ગુણવત્તામાં કોઈ બાંધછોડ ન કરવામાં આવે તેનું પણ ધ્યાન રાખેલ છે. ગુજરાતે દેશમાં પ્રથમવાર ફોર્ટીફાઈડ આટો, ખાદ્ય તેલ અને આયોડિનયુક્ત મીઠા સુધીની ચીજો પુરી પાડીને આ વચન નિભાવ્યું છે.

- આજના હેલ્થ કોન્શિયસ સોસાયટીના વાતાવરણમાં ઘનિક પરિવારોમાં પોષણ માટે સોયાબીનનો વપરાશ સુખી જીવનની નિશાની બની ગયો છે. ત્યારે ગુજરાતે દરેક બી.પી.એલ. અને અંત્યોદય કાર્ડ ધારકને પુષ્ટિકારક સોયા ફોર્ટીફાઈડ આટો મળી રહે તે માટે કરેલ જોગવાઈ રૂ.૧૦૦ કરોડ.
- જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા દ્વારા સબસીડીથી ખાદ્યતેલ વિતરણ માટેની જોગવાઈ રૂ.૩૩ કરોડ.

**રાજવિત્તીય
વ્યવસ્થાપન**

આર્થિક ક્ષેત્રે વૈશ્વિક મંદીએ દુનિયાની આર્થિક મહાસત્તાઓને હલાવી નાંખી. ભારત પણ તેનાથી બચી શક્યું નહિ. ગુજરાત જેવા ઔદ્યોગિક રાજ્યને પણ તેનો ઘસરકો પડે તે સ્વાભાવિક છે. બીજી બાજુ વરસાદની અનિયમિતતા અને વરસાદના પ્રમાણમાં થયેલા ઘટાડાએ પણ કૃષિક્ષેત્રે ચિંતાનું વાતાવરણ ઊભું કર્યું. આટલું ઓછું હોય તેમ છઠ્ઠા પગાર પંચનો અમલ કરવાને કારણે રાજ્યના અર્થતંત્ર પર ખૂબ મોટું ભારણ આવ્યું, જેનાથી ભલભલા આર્થિક આયોજનો પણ ખોરંભે પડી જાય તેવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ થયું. પરંતુ, ગુજરાતની આર્થિક ક્ષમતા, આર્થિક શિસ્ત અને વ્યવહારૂ આયોજનોના કારણે આ બધા માર ઝીલીને પણ ગુજરાતે વિકાસની યાત્રાને વણથંભી જાળવી રાખી છે.

૨૦૦૮-૦૯ નો હિસાબ

હવે હું ૨૦૦૮-૦૯ ના વર્ષની ખરેખર આવક અને ખર્ચની સમીક્ષા હાથ ધરીશ. વર્ષ દરમિયાન ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ ના કારણે રૂપિયા ૨૫૮૩.૮૬ કરોડની ખાધ રહેશે તેવી ઘાટણા સુધારેલા અંદાજમાં હતી, પરંતુ ૨૦૦૮-૦૯ના વર્ષ માટેના હિસાબ ચોખ્ખી લેવડ દેવડના કારણે રૂપિયા ૧૪૨.૯૩ કરોડની પુરાંત દર્શાવે છે.

(રૂપિયા કરોડમાં)

		૨૦૦૮-૦૯ના સુધારેલા અંદાજ	૨૦૦૮-૦૯ના હિસાબ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૩૯૬૮૩.૫૩	૩૮૬૭૫.૭૧
	મહેસૂલી ખર્ચ	૩૯૪૧૪.૯૭	૩૮૭૪૧.૪૬
	મહેસૂલી હિસાબ પર ખાધ/પુરાંત	(+) ૨૬૮.૫૬	(-) ૬૫.૭૫
	મૂડીની આવક	૧૦૫૫૫.૭૮	૧૦૫૦૭.૮૧
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૧૩૪૦૮.૨૦	૧૩૧૭૮.૪૨
	મૂડી હિસાબ પર ખાધ	(-) ૨૮૫૨.૪૨	(-) ૨૬૭૦.૬૧
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૨૫૮૩.૮૬	(-) ૨૭૩૬.૩૬
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	--	(-) ૨૪.૦૩
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	--	(+) ૨૯૦૩.૩૨
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(-) ૨૫૮૩.૮૬	(+) ૧૪૨.૯૩

૨૦૦૯-૧૦ ના સુધારેલા અંદાજ

૨૦૦૯-૧૦ના ફેરફાર કરેલ અંદાજમાં ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે રૂપિયા ૪૭.૭૬ કરોડની પુરાંત રહેવાની ધારણા હતી, પરંતુ વર્ષના અંતે ચોખ્ખી લેવડ દેવડના કારણે સુધારેલા અંદાજમાં રૂપિયા ૧૩૬.૬૯ કરોડની પુરાંત રહેવાની ધારણા છે.

(રૂપિયા કરોડમાં)

		૨૦૦૯-૧૦ ના ફેરફાર કરેલ અંદાજ	૨૦૦૯-૧૦ ના સુધારેલા અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૪૧૮૧૫.૧૮	૪૩૪૪૮.૯૧
	મહેસૂલી ખર્ચ	૪૫૭૨૮.૩૭	૪૭૮૦૫.૪૧
	મહેસૂલી હિસાબ પર ખાદ્ય	(-) ૩૯૧૩.૧૯	(-) ૪૩૫૬.૫૦
	મૂડીની આવક	૧૪૪૨૨.૭૩	૧૪૯૯૦.૮૧
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૧૧૭૧૧.૭૮	૧૧૭૪૭.૬૨
	મૂડી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૨૭૧૦.૯૫	(+) ૩૨૪૩.૧૯
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૧૨૦૨.૨૪	(-) ૧૧૧૩.૩૧
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	--	--
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૧૨૫૦.૦૦	(+) ૧૨૫૦.૦૦
	સરવાળો : ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+) ૪૭.૭૬	(+) ૧૩૬.૬૯

૨૦૧૦-૧૧ નો અંદાજ

વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ ના અંદાજ નીચે પ્રમાણે રૂપિયા ૫૫૮.૪૪ કરોડની એકંદર ખાધ દર્શાવે છે.

(રૂપિયા કરોડમાં)

		૨૦૧૦-૧૧ ના અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ	
	મહેસૂલી આવક	૪૯૪૭૬.૫૩
	મહેસૂલી ખર્ચ	૫૩૯૭૮.૫૫
	મહેસૂલી હિસાબ પર ખાધ	(-) ૪૫૦૨.૦૨
	મૂડીની આવક	૧૮૦૨૦.૯૪
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૧૪૭૨૭.૩૬
	મૂડી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૩૨૯૩.૫૮
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૧૨૦૮.૪૪
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	--
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૬૫૦.૦૦
	સરવાળો : ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(-) ૫૫૮.૪૪

હવે હું મારા પ્રવચનનો ભાગ-ખ રજુ કરીશ.
